

PROJECTE ESPAI EXTERIOR: UN ESPAI EDUCATIU DE QUALITAT

EL BOSC FABRENC

“Una persona amb una idea nova és un boig fins que la idea triomfa”

Mark Twain (1835-1910) Escriptor i periodista

1. JUSTIFICACIÓ: EN ELS ÚLTIMS 30 ANYS TOT HA CANVIAT MOLT... TOT?

En els últims 30, 40, 50 anys la nostra societat ha canviat extraordinàriament, i no només per l'aclaparadora irrupció de les noves tecnologies. Els nostres valors han evolucionat, així com la nostra consciència col·lectiva. Els nens i nenes d'avui són com els de sempre i, a la vegada, radicalment diferents. La velocitat del món que els envolta i la quantitat ingent d'informació que tenen a l'abast cada dia, cada hora, cada minut... han obligat l'escola a adaptar-se i evolucionar per donar resposta a les diferents necessitats dels infants. Avui dia, gairebé totes les escoles tenen projectes educatius que han capgirat per complet la concepció tradicional de l'aprenentatge, posant l'infant en el centre del procés d'aprenentatge i aprofitant cada contingut, cada moment, cada espai per generar un aprenentatge vivencial que esdevingui realment efectiu.

No obstant això, en mig d'aquest paisatge dinàmic i canviant apareix un element immòbil, invariable i anacrònic: *el pati*. Aquest element segueixen sent exactament igual com eren fa 30, 40 o 50 anys. Patis amb una pista de ciment amb porteries i cistelles de bàsquet i algun arbre. Aquests patis en cap cas responen al desenvolupament i necessitats que exigeixen els projectes educatius actuals, ans al contrari, com un regatista que rema en direcció contrària als seus companys, dificulten i entorpeixen les noves dinàmiques escolars.

2. UNA NOVA VISIÓ QUE CANVIA LA FORMACIÓ DELS INFANTS

Especialment en les grans ciutats on l'espai cada cop és més reduït, ens trobem amb patis minúsculs, precaris, poc confortables, gens estimuladors i amb poques opcions lúdiques. Ja és l'hora de fer aquest últim pas de modernització, aquest darrer canvi de

concepció, ja és hora de creure's de veritat que el pati de l'escola és, veritablement, un espai educatiu.

Els patis amb més opcions lúdiques són espais de joc més tranquils amb menys corredisses. En la recerca feta per Anna Serra (2018) ens diu que els infants que tenen més opcions de joc troben més possibilitats i espais on sentir-se còmodes i on realitzar jocs simbòlics i de construcció, que acostumen a ser més calmats. Diverses recerques demostren que els infants que creixen en patis més silenciosos, estan menys estressats. I en contrapartida, els infants que juguen en entorns amb més soroll, com acostumen a ser els patis tradicionals, i que disposen de poques opcions lúdiques, pateixen majors nivells d'estrès. Als patis amb més opcions lúdiques, estan més a gust, i com a conseqüència hi ha una reducció del soroll i la conflictivitat.

Totes les tendències educatives assenyalen en la mateixa direcció: més enllà de la feina realitzada a l'aula, és innegable la importància que té l'esbarjo en la formació dels infants. En aquest sentit, els patis a part de ser espais per l'aprenentatge aconsegueixen una triple funció:

- 1. Com a "plaça" pública de l'escola on es teixeix la convivència entre alumnes de totes les edats.*
- 2. Com a dinamitzador de jocs i activitats.*
- 3. Com a espai d'aprenentatge vivencial.*

Per tant, té tot el sentit que l'estructura física del pati/plaça condicioni directament la convivència i les relacions que en ell s'estableixen i per tant l'educació social dels nens i nenes.

De la mateixa manera, si assumim el joc com una part educativa essencial de qualsevol infant, els jocs que es fomentin en un pati marcaran directament els valors, les habilitats o la intel·ligència que transmetin. És a dir, l'estructura física del pati i els seus equipaments tenen un impacte directe en les activitats que s'hi desenvolupen i en

conseqüència en l'educació tant acadèmica com interpersonal de l'alumnat. Per aquest motiu és tan important que aquest espai estigui en consonància amb el projecte educatiu de l'escola i que sigui considerat i concebut com un espai educatiu.

3. INTERACCIÓ AMB LA NATURA: LA IMPORTÀNCIA DEL PAISATGE

El paisatge és, no només el que veiem i entenem com a tal (un bosc, un camp de flors, una vista sobre una vall...), és també un sistema d'ecosistemes, la identitat d'un poble i d'una cultura, és el fruit de les relacions cada vegada més complexes entre l'ecologia, els aspectes socials, econòmics, els recursos naturals, etc. És també "un element important de la qualitat de vida de les poblacions" i per tant "un element fonamental del benestar individual i social" com s'exposa en el preàmbul del Conveni europeu del Paisatge.

Els estats membres del Consell d'Europa han de respondre a la voluntat pública de gaudir de paisatges de qualitat i de tenir un paper actiu en la seva transformació. Doncs protegir, gestionar i planificar el paisatge "implica drets i responsabilitats per a tothom".

Publicat l'11 de maig de 2017 per El Safareig

Hi ha molts estudis que parlen sobre els beneficis de la interacció entre infants i natura, dels beneficis que comporta en la salut de les persones, en la capacitat d'atenció, en el desenvolupament motor i cognitiu, l'autonomia, la seguretat, la curiositat i l'adquisició de valors, entre altres. Susan Herrington i altres (2007), van concloure que els espais que permeten als infants tenir contacte amb la natura, els atorguen una millora en el desenvolupament físic i cognitiu, afavoreixen el joc imaginatiu i els estimulen l'empatia.

Es necessita donar més respostes lúdiques, per tal de compensar l'aïllament de la natura, sobretot a les escoles de ciutat, i la manca de relacions socials a què estan sotmesos els nostres infants.

4. UNA OPORTUNITAT ÚNICA PER FER UN SOMNI: LA REURBANITZACIÓ DE LA FABRA I COATS!

La comunitat educativa de l'escola Can Fabra (docents, alumnat i famílies) ha estat forjada en els últims 9 anys a base de professionalitat i il·lusió. Malgrat haver estat 7 anys en mòduls (barracons), l'existència d'un projecte educatiu audaç, atractiu i innovador, la professionalitat i compromís dels seus docents i la confiança i implicació de les famílies en el creixement de l'escola han convertit l'Escola Can Fabra en un projecte arrelat al barri i a totes les altres entitats que formen part del recinte de la Fabra i Coats.

Avui en dia, la nostra comunitat educativa té davant una oportunitat única: *ampliar el seu espai exterior*.

I com? L'entorn ens dona l'oportunitat. Una oportunitat única i que no podem deixar escapar. Al costat de l'escola, en ple COR del barri, tenim la futura Zona Verda on actualment hi ha els antics barracons de l'Escola Can Fabra i on actualment s'ubica de forma provisional l'Institut Martí i Pous (C/ Segre, 34 - 56).

Imatge cedida per: Benedetta Rodeghiero

Pensar i repensar un espai adoptat per la comunitat de la Fàbrica, dissenyat veritablement per formar i educar, no només als nens i nenes de l'Escola Can Fabra, sinó als infants de tot el barri, és a dir, *del barri i per al barri*.

5. DIEM LA NOSTRA: QUÈ VOLDRIEM TROBAR EN AQUEST “BOSC FABRIL” ¹

Com ja hem expressat, el Paisatge verd que es podria generar a l'espai ocupat actualment pels mòduls, podria esdevenir un magnífic recurs pedagògic per al desenvolupament de la sensibilitat dels infants perquè tinguin cura del paisatge i d'entorns futurs.

¹ Aquest paràgraf es un extret del projecte: De l'escola al mercat: estructures nòmades somato sensorials (Lemur Laboratori d'emergències urbanes), realitzat a l'Escola Can Fabra el curs 2016-17.

L'espai i les seves característiques/patrons (dimensió/proporció, densitat, materials, textures, llum, so, clima, ...) són decisius per al benestar integral de l'ésser humà...

QUE NECESSITEM ELS ÉSSERS HUMANS?

1. SENTIR-SE ACOLLIT/PROTEGIT; DEIXAR-SE ANAR

POSSIBLES ACCIONS: estirar-se en posició fetal; estirar-se lliurement; ajupir-se amb el cap entre les cames; amagar-se en un raconet; seure a la falda; buscar una abraçada acollidora; quedar-se quiet mirant a l'infinit; etc.

2. OBSERVAR ACTIVAMENT

POSSIBLES ACCIONS: saltar cap amunt; caminar amb oscil·lacions verticals; enfilar-se; grimpar; col·locar-se en posició elevada per observar atentament; etc.

Imatges del llibre de Marguerite Rouard & Jacques Simon, Espaces de jeux : de la boîte à sable au terrain d'aventure (1976)

Biblioteca Meti School, Anna Heringer

Imatge cedida per: Benedetta Rodighiero

3. PROJECTAR-SE DINÀMICAMENT

POSSIBLES ACCIONS: córrer; saltar cap endavant; fugir; fer jocs molt dinàmics com guerra de coixins; etc.

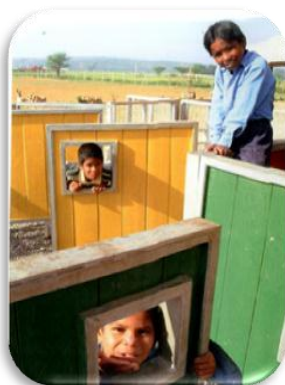
Imatge cedida per: Benedetta Rodeghiero

Imatges del llibre de Marguerite Rouard & Jacques Simon, Espaces de jeux : de la boîte à sable au terrain d'aventure (1976)

4. SER PERMEABLE

POSSIBLES ACCIONS: xerrar entre amics; mirar sense ser vistos; tocar diferents textures (ex. caminar tocant la paret); escoltar diferents sons; fer el cuc a terra; etc.

Zona de jocs Haryana, India

Imatges cedides per: Benedetta Rodeghiero

ELS ESPAIS QUE TENIM A L'ESCOLA, AL BARRI... ENS PERMETEN SATISFER AQUESTES NECESSITATS?

A continuació citarem una sèrie de propostes:

- ✿ **Bosc inclusiu**, pensat perquè en la mateixa àrea de joc tots els nens i nenes tinguin cabuda siguin quines siguin les seves preferències i necessitats.
- ✿ **Sorreres**: desenvolupen la creativitat, els sentits i la motricitat.
- ✿ **Desnivells**: amb pendents, esglaons i alçades diferents i plantacions que evitin la seva erosió. La formació d'esglaons pot ser una forma d'acotar el pas per les zones desprotegides. Els desnivells acostumen a ser zones de joc molt intenses. Es pot aprofitar la topografia del terreny existent o realitzar una topografia que arribi a formar zones de joc i incrementar la diversitat del paisatge.
- ✿ **Materials**: troncs d'arbres, travesses de fusta, còdols de riu, bales de palla, graves..., materials tots ells fàcils de trobar, d'implantar, econòmics i que requereixen poc manteniment.
- ✿ **Vegetació**: amb espècies autòctones, arbustives, enfiladisses per fer pèrgoles, i arbres de fulla caduca i de fulla perenne. Deixar que la natura entri en els espais urbanitzats és una de les polítiques ambientals que s'han d'implementar en el teixit urbà, i aquí tenim una oportunitat única.
- ✿ **Hort intergeneracional**: on infants dels 3 centres educatius encabits a la Fabra i Coats treballin de costat amb els avis i les àvies del barri.
- ✿ **El Jardí de les olors**: amb plantes aromàtiques, medicinals i culinàries que ens permetin desenvolupar activitats sensorials que despertin tots els nostres sentits.
- ✿ **Sorreres**: amb un bon drenatge
- ✿ **Instal·lacions musicals**: on els infants puguin desenvolupar la creativitat i la capacitat d'expressió i comunicació.

✿ **Instal·lacions per a l'atracció de fauna**, amb petites construccions que poden atraure insectes, aus... A més de ser un recurs educatiu de l'escola on es pot observar el cicle de la natura, poden contribuir a la bona salut dels espais enjardinats i reduir les tasques de manteniment, ja que els insectes es mengen altres insectes nocius a les plantacions i les aus controlen les poblacions d'insectes.

✿ **Propostes de joc que afavoreixin el moviment no expansiu:** grimpar, l'equilibri i enfilem-se amb materials naturals.

✿ **Fonts d'aigua potable**

✿ **Incorporar l'aigua com a element natural i d'experimentació**

Sempre és difícil posar a tothom d'acord...Aquest cop ho aconseguirem!

Entitats que donen suport a aquest projecte:

Entitat: ESCOLA CAN FABRA

Nom i DNI:

Segell i signatura

Entitat: AFA ESCOLA CAN FABRA

Nom i DNI:

Segell i signatura

Entitat: EBM LA FILADORA

Nom i DNI:

Segell i signatura

Entitat: AFA EBM LA FILADORA

Nom i DNI:

Segell i signatura

Entitat: INSTITUT MARTI POUS

Nom i DNI:

Segell i signatura

Entitat: AFA INSTITUT MARTI POUS

Nom i DNI:

Segell i signatura

Entitat: SERVEIS EDUCATIUS DE SANT ANDREU

Nom i DNI:

Segell i signatura